

Bilag 1

Justitsministerens svar på spørgsmål 1-5 stillet om B 14 i folketingsåret 1996-97

Spørgsmål 1:

Ministeren bedes redegøre nærmere for dansk rets regler om mulighed for at straffe for medvirken samt tilstille udvalget relevante domme herom, herunder den såkaldte hypnosedom og Østre Landsrets og Højesterets domme i sagerne om det strafbare i tilstedeværelse på Skt. Hans Torv under uroligheder.

Svar:

1. Medvirken er reguleret i straffelovens § 23, der i stk. 1 fastsætter, at den for en lovovertrædelse givne straffebestemmelse omfatter alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen. Straffen kan dog nedsættes for den, der kun har villet yde en mindre væsentlig bistand eller styrke et allerede fattet forsæt, samt når forbrydelsen ikke er fuldbrydet eller en tilsiget medvirken er mislykkedes.

Selv om en bestemt straffebestemmelse efter sin ordlyd kun omfatter den person, der direkte begår den strafbare handling, er det med § 23 muligt at straffe alle, der har deltaget i lovovertrædelsen.

Det er en udbredt misforståelse, at strafansvar for medvirken til en forbrydelse forudsætter, at der kan udpeges en bestemt gerningsmand til lovovertrædelsen.

Efter straffelovens § 23 er medvirkensansvaret selvstændigt, dvs. uafhængigt af, om den eller de andre medvirkende eller en eventuel hovedgerningsmand kan identificeres. Strafansvar forudsætter alene, at vedkommende person beviseligt har foretaget en handling (medvirkenshandling) med den fornødne subjektive tilregnelser (forsæt eller uagtsomhed).

2. Særligt med hensyn til lovovertrædelser, der begås i en situation, hvor flere personer er til stede samtidig, men kun én foretager selve den strafbare handling (f.eks. tyveri, hærværk, vold eller drab) beskriver Knud Waaben i Strafferettens almindelige del I. Ansvarslæren (3. udg. 1993), s. 214, retstilstanden således:

»Strafansvar betyder individuelt ansvar, og man må tage afstand fra en ansvarsbedømmelse

der uden videre henfører summen af beviste krænkelse til samtlige tilstedeværende personer. Principielt må der kræves bevis for hvad hver enkelt har foretaget sig og med hvilken form for tilregnelser dvs. forsætligt eller uagtsomt. Er dette for nogles vedkommende uoplyst, eller må det lægges til grund, at de ud over at være til stede har forholdt sig passive, kan et ansvarsgrundlag ligge i en forudgående aftale eller en fælles forståelse af at forbrydelsen lå inden for aktionens formål (jfr. herom U 1970.253 Ø). Sådant forsæt kan foreligge som dolus eventualis den laveste grad af forsæt, hvis en deltager må antages at have accepteret det som muligt forudsætte kriminelle forløb. Beviset for et sådant ansvarsgrundlag kan svigte, fx. fordi ildspåsættelse, hærværk eller knivstik synes at bero på en pludselig indskydelse hos enkeltpersoner, og da kan ansvar kun tænkes begrundet med en pligt til at søge forbrydelsen forhindret, men det forudsætter at der har været tid og lejlighed til at gribe ind. ...« Det forhold, at samtlige tilstedeværende personer nægter at forklare om, hvem der begik en strafbar handling, udelukker således ikke, at de eventuelt alle dømmes for den pågældende handling, hvis det på grundlag af omstændighederne i øvrigt kan lægges til grund, at den strafbare handling lå inden for rammerne af, hvad de på forhånd havde aftalt eller var indforstået med.

3. I spørgsmålet henvises til to domme, dels den såkaldte hypnosedom, dels dommen i sagen om urolighederne på Nørrebro den 18. og 19. maj 1993.

3.1. Den såkaldte hypnosedom er gengivet i Ugeskrift for Retsvæsen 1956, s. 31.

Under sagen blev to tiltalte dømt for bankrøveri, forsøg på bankrøveri samt to drab begået under røveriforsøget. Den ene tiltalte blev dømt for direkte at have begået de nævnte handlinger, mens den anden tiltalte - der ikke deltog i udførelsen af lovovertrædelserne - blev dømt for medvirken ved at have tilskyndet til og planlagt lovovertrædelserne. Nævningerne lagde til grund, at tilskyndelsen bestod i påvirkning af forskellig art, herunder hypnotisk påvirkning.

Efterfølgende anmodede begge de tiltalte om